ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 27ης Οκτωβρίου 1992 *

Στην υπόθεση C-191/90,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Court of Appeal of England and Wales προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Generics (UK) Ltd,

Harris Pharmaceuticals Ltd

και

Smith Kline and French Laboratories Ltd,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 30 και 36 της Συνθήκης ΕΟΚ και της Πράξης για τους όρους προσχώρησης του Βασιλείου της Ισπανίας και της Πορτογαλικής Δημοκρατίας και για τις προσαρμογές των Συνθηκών,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους O. Due, Πρόεδρο, G. C. Rodríguez Iglesias, M. Zuleeg και J. L. Murray, προέδρους τμήματος, G. F. Mancini, F. A. Schockweiler, J. C. Moitinho de Almeida, F. Grévisse και D. A. O. Edward, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: W. Van Gerven
γραμματέας: H. von Holstein, βοηθός γραμματέας,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας, εκπροσωπουμένη αρχικά από τη Rosemary M. Caudwell, του Treasury Solicitor's Department, και στη συνέχεια από τη Sue Cochrane, του Treasury Solicitor's Department,

— το Βασίλειο της Ισπανίας, εκπροσωπούμενο αρχικά από τον Carlos Bastarreche Sagües, Γενικό Διευθυντή της Υπηρεσίας Κοινοτικού Νομικού και Θεσμικού Συντονισμού, και στη συνέχεια από τον Alberto José Navarro González, Γενικό Διευθυντή της Υπηρεσίας Κοινοτικού Νομικού και Θεσμικού Συντονισμού, και από τον Antonio Hierro Hernández-Mora, abogado del Estado,

— η Harris, εκπροσωπουμένη από τους Kenneth Parker και Henry Carr, barristers,

— η Smith Kline French Laboratories, εκπροσωπουμένη από τους Robin Jacob, QC, Guy Burkill, barrister, και Sebastian Farr, solicitor of Simmons and Simmons,

— η Generics, εκπροσωπουμένη από τον Stephen Kon, solicitor of S. J. Berwin and Co., επικουρούμενο από τη Sheila Radford, solicitor of S. J. Berwin and Co.,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπουμένη από τον Richard Wainwright, νομικό σύμβουλο,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις της Generics, του Βασιλείου της Ισπανίας, του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπουμένου από τη Sue Cochrane, του Treasury Solicitor' s Department, επικουρουμένη από την Eleanor Sharpston, barrister, και της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, κατά τη συνεδρίαση της 16ης Ιουνίου 1992,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 8ης Ιουλίου 1992,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με Διάταξη της 13ης Φεβρουαρίου 1990, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 19 Ιουνίου 1990, το Court of Appeal of England and Wales υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, ορισμένα προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 30 και 36 της Συνθήκης και της Πράξης για τους όρους προσχώρησης του Βασιλείου της Ισπανίας και της Πορτογαλικής Δημοκρατίας και για τις προσαρμογές των Συνθηκών, προκειμένου να κρίνει αν συμβιβάζονται προς το κοινοτικό δίκαιο ορισμένες πρακτικές των εθνικών αρχών οι οποίες είναι αρμόδιες να καθορίζουν τους όρους που διέπουν τις άδειες εκμεταλλεύσεως των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που φέρουν την ένδειξη « υποχρέωση παραχωρήσεως αδείας εκμεταλλεύσεως ».

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ της Smith Kline and French Laboratories Ltd (στο εξής: SKF), κατόχου δύο βρετανικών διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας σχετικών με το φαρμακευτικό προϊόν « Cimetidine », και των εταιριών Generics (UK) Ltd (στο εξής: Generics) και Harris Pharmaceuticals Ltd (στο εξής: Harris). Η διαφορά αυτή έχει ως αντικείμενο την εισαγωγή στο Ηνωμένο Βασίλειο του προϊόντος αυτού από τρίτες χώρες και από την Ισπανία και την Πορτογαλία.

3 Δυνάμει των διατάξεων του Patents Act του 1977 (στο εξής: Patents Act), τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας της SKF φέρουν την ένδειξη « υποχρέωση παραχωρήσεως αδείας εκμεταλλεύσεως » από 9ης Μαρτίου 1988.

4 Από την ισχύουσα για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας που φέρουν την ένδειξη αυτή εθνική νομοθεσία και ειδικότερα από το άρθρο 46 του Patents Act προκύπτει ότι ο οποιοσδήποτε μπορεί να λάβει αυτοδικαίως άδεια εκμεταλλεύσεως του διπλώματος

ευρεσιτεχνίας υπό τους όρους που καθορίζονται είτε με συμφωνία με τον κάτοχο του διπλώματος είτε, ελλείψει συμφωνίας, από τον Comptroller General of Patents (στο εξής: Comptroller).

5 Σύμφωνα με τη νομολογία του House of Lords, ο Comptroller μπορεί, προκειμένου να καθορίσει τους όρους χορηγήσεως των αδειών αυτών, να στηριχθεί στις διατάξεις των άρθρων 48, παράγραφος 3, και 50, παράγραφος 1, του Patents Act που αφορούν τις υποχρεωτικές άδειες εκμεταλλεύσεως. Οι διατάξεις αυτές επιτρέπουν στον Comptroller να λαμβάνει υπόψη, κατά την άσκηση των εξουσιών του, το γεγονός ότι δεν έγινε εκμετάλλευση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας υπό τη μορφή κατασκευής του προϊόντος στο έδαφος του Ηνωμένου Βασιλείου.

6 Δεν αμφισβητείται ότι η σταθερή πρακτική των αρμοδίων εθνικών αρχών συνίσταται στο να επιτρέπουν, βάσει των τελευταίων αυτών διατάξεων, στον κάτοχο αδείας εκμεταλλεύσεως να εισάγει από τρίτες χώρες το προϊόν που καλύπτεται από το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, οσάκις ο κάτοχος του διπλώματος εκμεταλλεύεται το δίπλωμα εισάγοντας το προϊόν στο Ηνωμένο Βασίλειο από άλλα κράτη μέλη, και, αντιθέτως, να αρνούνται στον κάτοχο της αδείας το δικαίωμα να πραγματοποιεί τις εισαγωγές αυτές από τρίτες χώρες, οσάκις ο κάτοχος του διπλώματος κατασκευάζει το προϊόν στο εθνικό έδαφος.

7 Σύμφωνα με το ισχύον εθνικό δίκαιο, η Harris και η Generics ζήτησαν από την SKF τη χορήγηση αδείας εκμεταλλεύσεως που θα τους επέτρεπε, μεταξύ άλλων, την εισαγωγή Cimetidine. Ελλείψει συμφωνίας μεταξύ των μερών, επελήφθησαν της υποθέσεως ο Comptroller και εν συνεχεία το Patents Court.

8 Το Patents Court, λαμβάνοντας υπόψη το γεγονός ότι η SKF παρασκεύαζε την Cimetidine στην Ιρλανδία υπό μορφή ημιτελούς προϊόντος, ολοκλήρωνε δε την παρασκευή στο έδαφος του Ηνωμένου Βασιλείου, περιέλαβε στους όρους των αδειών εκμεταλλεύσεως που ζήτησαν η Harris και η Generics ρήτρα η οποία τους απαγόρευε την εισαγωγή Cimetidine, υπό μορφή τελικού προϊόντος, από τρίτες χώρες καθώς και από την Ισπανία και την Πορτογαλία. Η εξομοίωση, στην προκειμένη περίπτωση, των δύο αυτών κρατών μελών προς τρίτες χώρες στηρίχθηκε στις μεταβατικές διατάξεις των άρθρων 47 και 209 της Πράξης Προσχωρήσεως που αφορούν ορισμένα διπλώματα

ευρεσιτεχνίας. Τουναντίον, το Patents Court αρνήθηκε να περιλάβει όμοια ρήτρα για την εισαγωγή της Cimetidine υπό τη μορφή ημιτελούς προϊόντος.

9 Δεδομένου ότι η SKF, αφενός, και η Harris και η Generics, αφετέρου, άσκησαν έφεση κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του Court of Appeal, το δικαστήριο αυτό ανέστειλε τη διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

« 1) Είναι σύμφωνο προς τα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας το να βασίζεται στα άρθρα 48, παράγραφος 3, στοιχείο a, και 50, παράγραφος 1, στοιχείο c, του Patents Act του 1977 η αρχή η οποία είναι αρμόδια να καθορίζει τους όρους χορηγήσεως μιας αδείας εκμεταλλεύσεως διπλώματος ευρεσιτεχνίας το οποίο φέρει υποχρεωτικά την ένδειξη "υποχρέωση παραχωρήσεως αδείας εκμεταλλεύσεως" για να αποφασίζει αν πρέπει ή όχι να περιληφθεί, ως όρος χορηγήσεως της αδείας αυτής, το δικαίωμα της εισαγωγής των προϊόντων που καλύπτονται από το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας από χώρες εκτός της Κοινότητας; Είναι αντίθετο προς τα άρθρα 30 και 36 το να ερμηνεύει κατά κανόνα η αρχή αυτή τα άρθρα 48, παράγραφος 3, στοιχείο a, και 50, παράγραφος 1, στοιχείο c, υπό την έννοια ότι την υποχρεώνουν να αρνείται μεν τη χορήγηση αδείας εισαγωγής από άλλη χώρα, οσάκις ο κάτοχος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας εκμεταλλεύεται το δίπλωμα κατασκευάζοντας το οικείο προϊόν στο Ηνωμένο Βασίλειο, αλλά να χορηγεί άδεια εισαγωγής από τρίτες χώρες, οσάκις ο κάτοχος του διπλώματος αυτού εκμεταλλεύεται το δίπλωμα εισάγοντας προϊόντα τα οποία έχουν κατασκευαστεί σε άλλα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας;

2) α) Επηρεάζει την απάντηση που πρέπει να δοθεί στο προηγούμενο ερώτημα το γεγονός ότι τα άρθρα 48, παράγραφος 3, στοιχείο a, και 50, παράγραφος 1, στοιχείο c, του Patents Act του 1977 έχουν εφαρμογή όσον αφορά τη χορήγηση υποχρεωτικών αδειών εκμεταλλεύσεως ενός διπλώματος ευρεσιτεχνίας και ορίζουν ότι μπορεί να χορηγηθεί υποχρεωτική αδεια εκμεταλλεύσεως για ένα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, αν δεν γίνεται εκμετάλλευσή του στο Ηνωμένο Βασίλειο;

β) Επηρεάζεται η απάντηση που πρέπει να δοθεί στο προηγούμενο ερώτημα εάν η αρμόδια αρχή στηρίζεται, κατά την άσκηση της διακριτικής της ευχέρειας όσον αφορά το αν θα επιτρέπει ή όχι την εισαγωγή προϊόντων από τρίτες χώρες, στις διατάξεις των άρθρων 48, παράγραφος 3, στοιχείο a, και 50, παράγραφος 1, στοιχείο c, του Patents Act του 1977 για να προσδιορίσει τα στοιχεία που πρέπει να ληφούν υπόψη;

3) Λαμβανομένων υπόψη των διατάξεων της Πράξεως Προσχωρήσεως της Ισπανίας και της Πορτογαλίας στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα καθώς και της αποφάσεως του Δικαστηρίου στην υπόθεση 434/85, Allen and Hanburys Ltd κατά Generics (UK) Ltd (Συλλογή 1988, σ. 1245), είναι αντίθετη προς τα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης ΕΟΚ η πράξη της αρμόδιας αρχής με την οποία αυτή προσθέτει, κατά τον καθορισμό των όρων χορηγήσεως αδείας εκμεταλλεύσεως διπλώματος ευρεσιτεχνίας που φέρει την ένδειξη "υποχρέωση παραχωρήσεως αδείας εκμεταλλεύσεως" για ένα φαρμακευτικό προϊόν, έναν όρο βάσει του οποίου περιορίζονται οι εισαγωγές του προϊόντος αυτού από την Ισπανία ή την Πορτογαλία; »

10 Στην έκθεση ακροατηρίου αναπτύσσονται διεξοδικώς τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κυρίας δίκης, η εξέλιξη της διαδικασίας και οι γραπτές παρατηρήσεις που κατατέθηκαν στο Δικαστήριο. Τα στοιχεία αυτά της δικογραφίας δεν επαναλαμβάνονται κατωτέρω παρά μόνο καθόσον απαιτείται για τη συλλογιστική του Δικαστηρίου.

Ως προς το πρώτο και δεύτερο ερώτημα

11 Με το πρώτο και το δεύτερο ερώτημα ερωτάται, κατ' ουσίαν, αν οι αρχές των κρατών μελών που είναι αρμόδιες να καθορίζουν τους όρους που διέπουν τις άδειες εκμεταλλεύσεως μπορούν, χωρίς να παραβαίνουν τα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης, να στηρίζονται σε διατάξεις εθνικής νομοθεσίας, όπως οι διατάξεις των άρθρων 48, παράγραφος 3, και 50, παράγραφος 1, του Patents Act, προκειμένου να απαγορεύουν στον κάτοχο της αδείας εκμεταλλεύσεως την εισαγωγή προϊόντος που καλύπτεται από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας από τρίτες χώρες, οσάκις ο κάτοχος του διπλώματος κατασκευάζει το προϊόν στο εθνικό έδαφος, και προκειμένου να επιτρέπουν την εισαγωγή, οσάκις ο κάτοχος του διπλώματος εκμεταλλεύεται το δίπλωμά του εισάγοντας το προϊόν από άλλα κράτη μέλη της Κοινότητας.

12 Επισημαίνεται προκαταρκτικώς ότι το Δικαστήριο, με την απόφαση της 18ης Φεβρουαρίου 1992, C-30/90, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου (Συλλογή 1992, σ. I-829), έκρινε ότι οι προαναφερθείσες διατάξεις των άρθρων 48 και 50 του Patents Act δεν συμβιβάζονται προς το άρθρο 30 της Συνθήκης, καθόσον εξομοιώνουν προς τις περιπτώσεις στις οποίες παραχωρείται υποχρεωτική άδεια εκμεταλλεύσεως λόγω ανεπαρκούς εκμεταλλεύσεως του διπλώματος ευρεσιτεχνίας την περίπτωση στην οποία η ζήτηση στην εγχώρια αγορά του προϊόντος, το οποίο καλύπτεται από το δίπλωμα

ευρεσιτεχνίας, ικανοποιείται από τις εισαγωγές από άλλα κράτη μέλη εκτός του Ηνωμένου Βασιλείου.

13 Με την απόφαση αυτή το Δικαστήριο δεν εξέτασε ωστόσο το ζήτημα το οποίο ανακύπτει στην προκειμένη περίπτωση, ήτοι αν οι αρμόδιες αρχές μπορούν, χωρίς να παραβαίνουν το κοινοτικό δίκαιο, να λαμβάνουν υπόψη, βάσει των ιδίων αυτών εθνικών διατάξεων, το κράτος μέλος στο οποίο ο κάτοχος του διπλώματος κατασκευάζει το προϊόν προκειμένου να απαγορεύουν ή να επιτρέπουν στον κάτοχο αδείας εκμεταλλεύσεως την εισαγωγή του προϊόντος από τρίτες χώρες.

14 Η Επιτροπή και η SKF υποστηρίζουν ότι η πρακτική των εθνικών αρχών κατά την οποία το περιεχόμενο των ρητρών των αδειών εκμεταλλεύσεως των σχετικών με τις εισαγωγές από τρίτες χώρες καθορίζεται ανάλογα με τον τόπο κατασκευής του προϊόντος από τον κάτοχο του διπλώματος ευρεσιτεχνίας επηρεάζει, λόγω του ότι προκαλεί δυσμενείς διακρίσεις, το μεταξύ των κρατών μελών εμπόριο και αντιβαίνει, υπό τις συνθήκες αυτές, προς τις διατάξεις των άρθρων 30 και 36 της Συνθήκης.

15 Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου υποστήριξε, με τις γραπτές παρατηρήσεις της, ότι οι σχετικές με την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων διατάξεις δεν απαγορεύουν πρακτική των εθνικών αρχών αφορώσα μόνο τις εισαγωγές από τρίτες χώρες. Τουναντίον, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ο εκπρόσωπος της κυβερνήσεως αυτής, στηριζόμενος στην προαναφερθείσα απόφαση της 18ης Φεβρουαρίου 1992, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, μεταγενέστερη της καταθέσεως των γραπτών παρατηρήσεων, δέχθηκε ότι η εν λόγω πρακτική εισάγει δυσμενείς διακρίσεις και δεν συμβιβάζεται προς το κοινοτικό δίκαιο.

16 Η Harris και η Generics ισχυρίζονται ότι η άδεια που χορηγείται στον κάτοχο της αδείας εκμεταλλεύσεως να εισάγει το προϊόν που καλύπτεται από το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας από τρίτες χώρες δεν επηρεάζει το ενδοκοινοτικό εμπόριο και δεν μπορεί, κατά συνέπεια, να αντίκειται προς τα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης.

17 Όπως τόνισε ήδη το Δικαστήριο με την απόφαση της 15ης Ιουνίου 1976, 51/75, EMI Records (ECR 1976, σ. 811), τα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης αφορούν μόνο τους περιορισμούς επί των εισαγωγών στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών. Οι αρχές που είναι αρμόδιες να καθορίζουν τους όρους των αδειών εκμεταλλεύσεως μπορούν, ως εκ τούτου, να επιτρέπουν ή να απαγορεύουν στον κάτοχο της αδείας εκμεταλλεύσεως την εισαγωγή του προϊόντος που καλύπτεται από το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας από χώρα εκτός της Κοινότητας, χωρίς να παραβαίνουν τις ανωτέρω διατάξεις της Συνθήκης.

18 Τουναντίον, κατά την άσκηση των εξουσιών που τους έχουν αναγνωριστεί, όσον αφορά τις εισαγωγές από τρίτες χώρες, οι αρχές αυτές δεν πρέπει να στηρίζονται σε κριτήρια τα οποία, λόγω του ότι εισάγουν δυσμενείς διακρίσεις, επηρεάζουν το μεταξύ των κρατών μελών εμπόριο κατά παράβαση των άρθρων 30 και 36 της Συνθήκης.

19 Από την πρακτική των εθνικών αρχών στην οποία αναφέρεται το εθνικό δικαστήριο προκύπτει ότι ο κάτοχος της αδείας εκμεταλλεύσεως μπορεί να λάβει άδεια εισαγωγής από τρίτες χώρες του προϊόντος που καλύπτεται από το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, οσάκις ο κάτοχος του διπλώματος δεν κατασκευάζει το προϊόν στο έδαφος του κράτους μέλους όπου χορηγήθηκε το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, αλλά το εισάγει από άλλα κράτη μέλη. Ο κάτοχος του διπλώματος μπορεί, στην περίπτωση αυτή, να εκτεθεί σε ανταγωνισμό δημιουργούμενο από τις εισαγωγές από τρίτες χώρες, στον οποίο ανταγωνισμό δεν εκτίθεται όταν εκμεταλλεύεται το δίπλωμα υπό τη μορφή κατασκευής του προϊόντος στο εθνικό έδαφος.

20 Η πρακτική αυτή εισάγει δυσμενείς διακρίσεις διότι ωθεί τους κατόχους διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας να κατασκευάζουν τα προϊόντα στο εθνικό έδαφος αντί να τα εισάγουν από άλλα κράτη μέλη. Είναι, ως εκ τούτου, ικανή να επηρεάσει άμεσα ή έμμεσα, πραγματικά ή δυνητικά, το ενδοκοινοτικό εμπόριο και συνιστά για τον λόγο αυτό μέτρο ισοδυνάμου αποτελέσματος προς ποσοτικούς περιορισμούς επί των εισαγωγών κατά την έννοια του άρθρου 30 της Συνθήκης (απόφαση της 11ης Ιουλίου 1974, 8/74, Dassonville, ECR 1974, σ. 837, σκέψη 5).

21 Υπενθυμίζεται ότι, όσον αφορά την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 36 της Συνθήκης, οι απαγορεύσεις και οι περιορισμοί των εισαγωγών που δικαιολογούνται από λόγους προστασίας της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας επιτρέπονται από το άρθρο αυτό, υπό τη ρητή προϋπόθεση ότι δεν αποτελούν ούτε μέσο αυθαιρέτων διακρίσεων ούτε συγκεκαλυμμένο περιορισμό του εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών.

22 Κατά παγία νομολογία του Δικαστηρίου, το άρθρο 36, οσάκις γίνεται επίκλησή του για την προστασία της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας, δεν επιτρέπει αποκλίσεις από τη θεμελιώδη αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων στην κοινή αγορά, παρά μόνο καθόσον οι αποκλίσεις αυτές δικαιολογούνται για την προστασία των δικαιωμάτων που αποτελούν το ειδικό αντικείμενο της ιδιοκτησίας αυτής (βλ. ιδίως την απόφαση της 17ης Οκτωβρίου 1990, C-10/89, HAG, Συλλογή 1990, σ. I-3711, σκέψη 12).

23 Όσον αφορά τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας, το ειδικό αντικείμενο της βιομηχανικής ιδιοκτησίας συνίσταται, μεταξύ άλλων, στην εξασφάλιση στον κάτοχο του διπλώματος ευρεσιτεχνίας του αποκλειστικού δικαιώματος χρησιμοποιήσεως μιας εφευρέσεως για την κατασκευή και την πρώτη κυκλοφορία στην αγορά βιομηχανικών προϊόντων, είτε απευθείας είτε μέσω παραχωρήσεως σε τρίτους αδειών εκμεταλλεύσεως, καθώς και του δικαιώματος προστασίας από κάθε προσβολή (βλ. ιδίως προαναφερθείσα απόφαση της 18ης Φεβρουαρίου 1992, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, σκέψη 21).

24 Στην περίπτωση που αναφέρει το εθνικό δικαστήριο, δεν υπάρχει κανένας λόγος σχετικός με το ειδικό αντικείμενο του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, ο οποίος να δικαιολογεί τη διαφορετική μεταχείριση εκ μέρους των εθνικών αρχών. Η διαφοροποίηση αυτή υπαγορεύεται, πράγματι, όχι από τις ειδικές ανάγκες της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας, αλλά από τη μέριμνα ενθαρρύνσεως της κατασκευής στο έδαφος του οικείου κράτους μέλους, σύμφωνα με τις διατάξεις της εθνικής νομοθεσίας.

25 Ο λόγος όμως αυτός, που έχει ως αποτέλεσμα τη ματαίωση της επιτεύξεως των σκοπών της Κοινότητας, οι οποίοι συγκεκριμένα διακηρύσσονται στο άρθρο 2 και αναλύονται στο άρθρο 3 της Συνθήκης, δεν μπορεί να γίνει δεκτός για να δικαιολογηθεί ο περιορισμός του μεταξύ των κρατών μελών εμπορίου (προαναφερθείσα απόφαση της 18ης Φεβρουαρίου 1992, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου, σκέψη 30).

26 Η Harris και η Generics υποστηρίζουν ότι η πρακτική αυτή που εισάγει διακρίσεις είναι αναγκαία για την αποφυγή των δυσμενών για τον ανταγωνισμό και τον καταναλωτή συνεπειών που απορρέουν από την έλλειψη κοινών κανόνων εφαρμοστέων στα διπλώματα ευρεσιτεχνίας. Για να τεκμηριώσουν την επιχειρηματολογία τους ισχυρίζονται ότι, στην περίπτωση που αποτελεί το αντικείμενο της κύριας δίκης, δεν μπορούν να διεκδικήσουν τη χορήγηση αδειών εκμεταλλεύσεως στα κράτη μέλη, εκτός του Ηνωμένου Βασιλείου, στα οποία η SKF είναι κάτοχος διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Εφόσον οι βρετανικές αρχές δεν τους χορηγούν άδεια εισαγωγής της Cimetidine από τρίτες χώρες, είναι υποχρεωμένες να παρασκευάζουν το προϊόν αυτό μόνο εντός της επικρατείας του Ηνωμένου Βασιλείου υπό συνθήκες οι οποίες δεν καθιστούν δυνατή την εκ μέρους τους διάθεση στην αγορά προϊόντος ανταγωνιστικού σε σχέση με το προϊόν που κατασκευάζει στην Ιρλανδία με μικρότερο κόστος η SKF.

27 Το επιχείρημα αυτό πρέπει να απορριφθεί με το αιτιολογικό ότι οι αρνητικές συνέπειες για την οικονομία και τους καταναλωτές που απορρέουν από τη διαφορά των νομοθεσιών μεταξύ των κρατών μελών και από την έλλειψη κοινών κανόνων όσον αφορά τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας δεν μπορούν, εν πάση περιπτώσει, να δικαιολογήσουν εθνικές πρακτικές που εισάγουν διακρίσεις και είναι αντίθετες προς τα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης.

28 Για τους λόγους αυτούς, στα δύο πρώτα ερωτήματα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι οι διατάξεις των άρθρων 30 και 36 της Συνθήκης έχουν την έννοια ότι δεν επιτρέπουν στις αρχές των κρατών μελών που είναι αρμόδιες να καθορίζουν, ελλείψει συμφωνίας, τους όρους που διέπουν τις άδειες εκμεταλλεύσεως να στηρίζονται στις διατάξεις της οικείας εθνικής νομοθεσίας προκειμένου να απαγορεύουν στον κάτοχο της αδείας εκμεταλλεύσεως την εισαγωγή του προϊόντος το οποίο καλύπτεται από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας από τρίτες χώρες, οσάκις ο κάτοχος του διπλώματος κατασκευάζει το προϊόν στο εθνικό έδαφος, και προκειμένου να επιτρέπουν την εισαγωγή, οσάκις ο κάτοχος του διπλώματος εκμεταλλεύεται το δίπλωμα εισάγοντας το προϊόν από άλλα κράτη μέλη της Κοινότητας.

Ως προς το τρίτο ερώτημα

29 Το ερώτημα που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο αφορά, κατ' ουσίαν, το ζήτημα αν τα άρθρα 47 και 209 της Πράξης Προσχωρήσεως της Ισπανίας και της Πορτογαλίας πρέπει

να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι οι αρχές των κρατών μελών που είναι αρμόδιες να καθορίζουν, ελλείψει συμφωνίας, τους όρους που διέπουν τις άδειες εκμεταλλεύσεως μπορούν, βάσει αυτών των διατάξεων και κατά παρέκκλιση, ενδεχομένως, από τα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης, να απαγορεύσουν στον κάτοχο της αδείας να εισαγάγει από την Ισπανία και την Πορτογαλία ένα φαρμακευτικό προϊόν που καλύπτεται από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας.

30 Τα άρθρα 42 και 202 της Πράξεως Προσχωρήσεως καταργούν από 1ης Ιανουαρίου 1986, με σιωπηρή παραπομπή στα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης, τους ποσοτικούς περιορισμούς επί των εισαγωγών και εξαγωγών καθώς και όλα τα μέτρα ισοδυνάμου αποτελέσματος που υφίστανται μεταξύ της Κοινότητας και των δύο νέων κρατών μελών.

31 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι οι αρχές που έχει αντλήσει το Δικαστήριο από τα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης εφαρμόζονται στο εμπόριο μεταξύ της Κοινότητας και των δύο νέων κρατών μελών. Πράγματι, κατά παγία νομολογία του Δικαστηρίου, ο κάτοχος δικαιώματος βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας που προστατεύεται από τη νομοθεσία κράτους μέλους δεν μπορεί να επικαλεσθεί τη νομοθεσία αυτή για να αντιταχθεί στην εισαγωγή προϊόντος που έχει νόμιμα διοχετευθεί στην αγορά άλλου κράτους μέλους από τον ίδιο τον κάτοχο του δικαιώματος ή με τη συναίνεσή του. Το Δικαστήριο άντλησε συγκεκριμένα από την αρχή αυτή ότι ο εφευρέτης ή οι έλκοντες από αυτόν δικαιώματα δεν μπορούν να επικαλούνται το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που κατέχουν σε ένα κράτος μέλος για να αντιτάσσονται στην εισαγωγή του προϊόντος, το οποίο διέθεσαν ελευθέρως στο εμπόριο εντός άλλου κράτους μέλους, όπου το εν λόγω προϊόν δεν είναι δεκτικό προστασίας με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας (απόφαση της 14ης Ιουλίου 1981, 187/80, Merck, Συλλογή 1981, σ. 2063, σκέψεις 12 και 13).

32 Εντούτοις, τα άρθρα 47 και 209 της Πράξεως Προσχωρήσεως εισάγουν ρητώς παρεκκλίσεις, εντός των ορίων που θέτουν, από τις προαναφερθείσες διατάξεις των άρθρων 42 και 202 της ίδιας αυτής Πράξεως και από τις εντεύθεν απορρέουσες αρχές.

33 Κατά τις εν λόγω διατάξεις παρεκκλίσεως, ο κάτοχος ή ο εξ αυτού έλκων δικαίωμα επί διπλώματος ευρεσιτεχνίας για φαρμακευτικό προϊόν το οποίο έχει κατατεθεί σε

κράτος μέλος σε χρόνο κατά τον οποίο το δίπλωμα, για το προϊόν αυτό, δεν θα μπορούσε να έχει ληφθεί στην Ισπανία ή στην Πορτογαλία για το ίδιο προϊόν μπορεί να επικαλεστεί το δικαίωμα που απορρέει από το δίπλωμα αυτό προκειμένου να εμποδίσει την εισαγωγή και την εμπορία του σχετικού προϊόντος στο άλλο κράτος μέλος ή στα δέκα άλλα κράτη μέλη όπου το προϊόν αυτό προστατεύεται με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, ακόμα και αν το προϊόν αυτό διατέθηκε για πρώτη φορά στο εμπόριο εντός της Ισπανίας ή της Πορτογαλίας από τον ίδιο ή με τη συγκατάθεσή του. Επίκληση του δικαιώματος αυτού μπορεί να γίνει μέχρι το τέλος του τρίτου έτους από την καθιέρωση της δυνατότητας αποκτήσεως διπλώματος ευρεσιτεχνίας για το προϊόν αυτό στην Ισπανία ή στην Πορτογαλία.

34 Η SKF υποστηρίζει ότι τα άρθρα 47 και 209 της Πράξεως Προσχωρήσεως εφαρμόζονται, ελλείψει ρητών αντιθέτων διατάξεων, στις εισαγωγές φαρμακευτικών προϊόντων που καλύπτονται από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας που φέρει την ένδειξη « υποχρέωση παραχωρήσεως αδείας εκμεταλλεύσεως » και μπορούν, ως εκ τούτου, να δικαιολογήσουν, κατά παρέκκλιση από τα άρθρα 30 και 36 της Συνθήκης, την απαγόρευση στον κάτοχο αδείας εκμεταλλεύσεως τέτοιου διπλώματος να εισάγει τα σχετικά προϊόντα από την Ισπανία και την Πορτογαλία.

35 Η Επιτροπή, η Ισπανική Κυβέρνηση, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου καθώς και η Harris και η Generics υποστηρίζουν ότι τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας που φέρουν την ένδειξη « υποχρέωση παραχωρήσεως αδείας εκμεταλλεύσεως » είναι « αποδυναμωμένα » διπλώματα, τα οποία κατ' ανάγκη δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των διατάξεων παρεκκλίσεως των άρθρων 47 και 209 της Πράξεως Προσχωρήσεως.

36 Οι ανωτέρω στηρίζουν συγκεκριμένα την άποψή τους στην απόφαση του Δικαστηρίου της 3ης Μαρτίου 1988, 434/85, Allen και Hanburys (Συλλογή 1988, σ. 1245), κατά την οποία ο κάτοχος ενός τέτοιου διπλώματος έχει μόνο το δικαίωμα να ζητήσει την καταβολή εύλογης αμοιβής από τον κάτοχο αδείας εκμεταλλεύσεως και αποδίδουν, κατά συνέπεια, στην απόφαση αυτή έννοια που δεν έχει.

37 Με την απόφαση αυτή, το Δικαστήριο εξέτασε, συγκεκριμένα, αν η απαγόρευση εισαγωγής στο Ηνωμένο Βασίλειο προϊόντος καλυπτομένου από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας το

οποίο φέρει την ένδειξη « υποχρέωση παραχωρήσεως αδείας εκμεταλλεύσεως » είναι αναγκαία για τη διασφάλιση στον κάτοχο του διπλώματος, έναντι των εισαγωγέων, των ιδίων δικαιωμάτων που του αναγνωρίζονται έναντι εκείνων που κατασκευάζουν το προϊόν στο εθνικό έδαφος και μπορεί επομένως να δικαιολογηθεί βάσει του άρθρου 36 της Συνθήκης. Μόνο προκειμένου να καθορίσει τα δικαιώματα αυτά το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι, κατά τη νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου, όπως την ερμήνευσε το εθνικό δικαστήριο, ο κάτοχος διπλώματος ευρεσιτεχνίας το οποίο φέρει την ένδειξη « υποχρέωση παραχωρήσεως αδείας εκμεταλλεύσεως » διατηρεί αποκλειστικώς το δικαίωμα να ζητήσει την καταβολή εύλογης αμοιβής από τον κάτοχο της αδείας εκμεταλλεύσεως (σκέψη 13). Το Δικαστήριο περιορίστηκε, επομένως, να λάβει γνώση της νομοθεσίας του Ηνωμένου Βασιλείου και δεν έδωσε κοινοτικό ορισμό του « αποδυναμωμένου διπλώματος ευρεσιτεχνίας », από τον οποίο θα προέκυπτε ότι ένα δίπλωμα που φέρει την ένδειξη « υποχρέωση παραχωρήσεως αδείας εκμεταλλεύσεως » δεν εμπίπτει κατ' ανάγκη στο πεδίο εφαρμογής των άρθρων 47 και 209 της Πράξεως Προσχωρήσεως.

38 Για να ερμηνευθούν τα άρθρα αυτά, πρέπει να εξετασθεί η διατύπωση των διατάξεών τους κατά τις οποίες ο κάτοχος του διπλώματος « μπορεί να επικαλεστεί το δικαίωμα που του απονέμει το δίπλωμα αυτό προκειμένου να εμποδίσει την εισαγωγή και την εμπορία » του προϊόντος.

39 Ο πρώτος όρος στον οποίο υπόκειται η εφαρμογή των διατάξεων αυτών είναι να απονέμει το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας στον κάτοχό του τη δυνατότητα να εμποδίζει τις εισαγωγές. Καίτοι, στις περιπτώσεις όπου η δυνατότητα αυτή υφίσταται, το κοινοτικό δίκαιο απαγορεύει να γίνει χρήση της υπό συνθήκες που επηρεάζουν το ενδοκοινοτικό εμπόριο κατά παράβαση των άρθρων 30 και 36 της Συνθήκης, η έκταση της προστασίας την οποία παρέχει ένα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας ή κάθε είδος διπλώματος καθορίζεται, κατά το παρόν στάδιο της εξελίξεως του κοινοτικού δικαίου και ελλείψει προσεγγίσεως των εθνικών νομοθεσιών, από το εθνικό δίκαιο.

40 Κατά συνέπεια, για να ελεγχθεί αν πληρούται ο όρος αυτός, στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να εξετάσει αν η προστασία που παρέχει το εθνικό δίκαιο στο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας περιλαμβάνει και το δικαίωμα του κατόχου να εμποδίζει τις εισαγωγές.

41 Η ερμηνεία αυτή είναι σύμφωνη προς τον σκοπό των άρθρων 47 και 209 της Πράξης Προσχωρήσεως, ο οποίος συνίσταται στη θέσπιση παρεκκλίσεως, σε περιορισμένη έκταση, από τους κοινοτικούς κανόνες που διέπουν την ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων και όχι στη δημιουργία νέων δικαιωμάτων τα οποία θα έβαιναν πέραν της προστασίας την οποία παρέχει στο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας το εθνικό δίκαιο.

42 Ο δεύτερος όρος στον οποίο υπόκειται η απαγόρευση εισαγωγής από την Ισπανία και την Πορτογαλία του προϊόντος το οποίο καλύπτεται από το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας συνίσταται στο ότι οι διατάξεις των άρθρων 47 και 209 της Πράξης Προσχωρήσεως θεσπίζουν υπέρ του κατόχου του διπλώματος ευρεσιτεχνίας απλή δυνατότητα επικλήσεως του δικαιώματος να εμποδίζει τις εισαγωγές. Κατά συνέπεια, οι εν λόγω διατάξεις παρεκκλίσεως εφαρμόζονται μόνον οσάκις ο κάτοχος του διπλώματος δηλώνει τη βούλησή του να κάνει χρήση αυτής της δυνατότητας. Αντιθέτως προς ό,τι υποστήριξε το Βασίλειο της Ισπανίας με τις γραπτές παρατηρήσεις του, ο όρος αυτός δεν έχει ως συνέπεια να απαγορεύει στις αρμόδιες αρχές των κρατών μελών να εφαρμόζουν οι ίδιες τις διατάξεις αυτές. Η εφαρμογή όμως αυτή εξαρτάται, στην περίπτωση αυτή, από την εκ μέρους του κατόχου του διπλώματος ευρεσιτεχνίας δήλωση της βουλήσεώς του να κάνει χρήση της δυνατότητας που του αναγνωρίζουν τα άρθρα 47 και 209.

43 Κατά συνέπεια, στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι οι διατάξεις των άρθρων 47 και 209 της Πράξης Προσχώρησης της Ισπανίας και της Πορτογαλίας έχουν την έννοια ότι οι αρχές των κρατών μελών που είναι αρμόδιες να καθορίζουν, ελλείψει συμφωνίας, τους όρους που διέπουν τις άδειες εκμεταλλεύσεως μπορούν, βάσει των διατάξεων αυτών και κατά παρέκκλιση από τις αρχές των άρθρων 30 και 36 της Συνθήκης, να απαγορεύουν στον κάτοχο της αδείας να εισάγει από την Ισπανία και την Πορτογαλία ένα φαρμακευτικό προϊόν που καλύπτεται από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, αν το εθνικό δίκαιο παρέχει στον κάτοχο του διπλώματος ευρεσιτεχνίας το δικαίωμα να εμποδίζει τις εισαγωγές και αν αυτός κάνει χρήση της δυνατότητας που του παρέχουν τα προαναφερθέντα άρθρα 47 και 209.

Επί των δικαστικών εξόδων

44 Τα έξοδα στο οποία υποβλήθηκαν η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, η Ισπανική Κυβέρνηση και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, οι οποίες υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κυρίας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε, με Διάταξη της 13ης Φεβραουαρίου 1990, το Court of Appeal of England and Wales, αποφαίνεται:

1) Οι διατάξεις των άρθρων 30 και 36 της Συνθήκης έχουν την έννοια ότι δεν επιτρέπουν στις αρχές των κρατών μελών που είναι αρμόδιες να καθορίζουν, ελλείψει συμφωνίας, τους όρους που διέπουν τις άδειες εκμεταλλεύσεως να στηρίζονται στις διατάξεις της οικείας εθνικής νομοθεσίας προκειμένου να απαγορεύουν στον κάτοχο της αδείας εκμεταλλεύσεως την εισαγωγή του προϊόντος το οποίο καλύπτεται από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας από τρίτες χώρες, οσάκις ο κάτοχος του διπλώματος κατασκευάζει το προϊόν στο εθνικό έδαφος, και προκειμένου να επιτρέπουν την εισαγωγή, οσάκις ο κάτοχος του διπλώματος εκμεταλλεύεται το δίπλωμα εισάγοντας το προϊόν από άλλα κράτη μέλη της Κοινότητας.

2) Οι διατάξεις των άρθρων 47 και 209 της Πράξης Προσχώρησης της Ισπανίας και της Πορτογαλίας και για τις προσαρμογές των Συνθηκών έχουν την έννοια ότι οι αρχές των κρατών μελών που είναι αρμόδιες να καθορίζουν, ελλείψει συμφωνίας, τους όρους που διέπουν τις άδειες εκμεταλλεύσεως μπορούν, βάσει των διατάξεων αυτών και κατά παρέκκλιση από τις αρχές των άρθρων 30 και 36 της Συνθήκης, να απαγορεύουν στον κάτοχο της αδείας να εισάγει από την Ισπανία και την Πορτογαλία ένα φαρμακευτικό προϊόν που καλύπτεται από δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, αν το εθνικό δίκαιο παρέχει στον κάτοχο του διπλώματος ευρεσιτεχνίας το δικαίωμα να εμποδίζει τις εισαγωγές και αν αυτός κάνει χρήση της δυνατότητας που του παρέχουν τα προαναφερθέντα άρθρα 47 και 209.

Due Rodríguez Iglesias Zuleeg Murray

Mancini Schockweiler Moitinho de Almeida Grévisse Edward

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 27 Οκτωβρίου 1992.

Ο Γραμματέας

J.-G. Giraud

Ο Πρόεδρος

O. Due